

Lykkens paradoks

Cantabile2

Af Sofie Mønster

”Overformynderiet” står der mejslet ind i et bombastisk stenskit. Det er her, *Lykkens Paradoks* udspiller sig, og det fungerer godt at møde op et sted, der netop ikke er et etableret teaterum. I lobbyen er et hvidt klæde kastet sporadisk over møblementet. Rå træpaller og små lamper transformerer enkelt og effektivt det højloftede rum, der ellers indgyder en vis form for respekt, til et sted, hvor uvisheden bølger omkring.

Vordingborgs egnsteater Cantabile2 betegner deres arbejde som ”Human Specific Performances” og peger på det autentiske møde mellem performere og publikum som et essentielt element. Der har i de sidste år været mange forestillinger, der benytter sig af interaktive strategier og leger med publikumsrollen og det nære møde mellem performer og det enkelte publikum f.eks. i SIGNAs *Saló* (2010) eller i *Blumenbach Instituttet* af BIERING/CHEMINZ & co (2014).

Det er en ambitiøs opgave at give sig i kast med publikums personlige udforskninger af begrebet lykke. Ikke desto mindre er det, hvad Cantabile2 begiver sig ud i. De lykkes med en stram iscenesættelse at holde fokus på konkrete og sanselige opgaver og rumliggørelser, der giver plads til et æstetisk refleksionsrum.

Forventningsfulde opdagelsesrejsende

I *Lykkens Paradoks* bliver publikum udstyret som en opdagelsesrejsende med bæltetaske, kort, lommelygte samt et navneskilt med et publikumsnavn. Da gruppen er fuldtallig bliver vi samlet sendt afsted. Vinduerne er blændede. Gangene er dunkle og svagt oplyst gennem træpaller, der står lænet op af væggene.

Trappen mellem 1. og 2. sal er henlagt i et uforanderligt og blidt månelys-agtigt skær, hvilket intensiverer følelsen af, at vi befinder os i en tidslomme.

Vi er blevet bedt om at gå i stilhed. Det skaber en forventningsfuld og intens stemning. Samlet står vi rundt om et stort bord, hvor en ung kvinde i en mørk kinomo har lagt små sedler med et værelsesnummer og tekst som f.eks. Elevator, Øjets Blik, Forbuden Frugt og Gemt Væk. Hver seddel svarer til et rum og en performer med eget univers, regler og udfordringer.

Lykkens Paradoks er bygget op omkring små intime møder mellem performere og 1-3 publikum. Der er ikke en narrativ historie eller et overordnet plot, man som publikum forfølger, som det f.eks. var tilfældet i *Blumenbach Instituttet*. Scenerne i *Lykkens Paradoks* er afskåret fra hinanden og udspiller sig simultant. Forestillingen bliver anti-synoptisk i forhold til tid, rum og fabel, da det ikke er muligt for publikum at overskue alle fabler og rum.

Der er mange af Erika Fischer-Lichtes begreber omhandlende det performatives æstetik i spil: Fællesskab, berøring, liveness, kropslighed, rumlighed og tidslighed.

Flydende tid og skærpede sanser

”Jeg har fuldkommen mistet tidsfølelsen”, hviskede en fremmed kvindelig med-publikum til mig, da vi krydsede hinandens ruter. Jeg oplevede det samme. Kun trætheden, der hobede sig op i kroppen, indikerede, at tiden havde bevæget sig fremad i de 6 timer, jeg befandt mig i huset.

Her spillede lyssætningen en afgørende faktor. Den dunkle belysning lullede publikum ind i

en afslappet tilstand, og det kunstige månelys gav indtryk af at bevæge sig rundt i en evig nat. Samtidig med at jeg mistede tidsfornemmelsen, oplevede jeg mine sanser blive skærpet. Dette skete bl.a. ved en fokusering på enkelte sanser i de forskellige scener, samt en spartansk scenografi, der havde skrællet unødige og støjende elementer fra.

Without touch I feel...

Ved mit 3. værelsesvalg befandt jeg mig alene. Jeg gik ned gennem de lange dunkle gange, hvor en andægtig ro herskede. Forsigtigt og spændt åbnede jeg døren til det rum, jeg var blevet henvist til. Jeg mødtes af dæmpet belysning og en blød skærm af mat, tyk plastik, der var oplyst bagfra. Som anvist satte jeg mig i en hvid sofa foran afskærmningen. Med sort tusch stod skrevet: *Without touch I feel*. Langsomt og tydeligt blev der tilføjet *I am disappearing*. Igennem afskærmningen kunne jeg ane konturen af en kvindekrop, der bevægede sig smidigt og elegant. Jo længere kvinden flyttede sig væk fra skærmen desto svagere, kunne jeg se hende. Bevægelsernes flygtighed og den diffuse krop illustrerede smerteligt klart, hvordan kvinden blev udvisket og næsten forsvandt. Kontrasten var skarp, når hendes håndflade pludselig blev presset imod skærmen, og berøringen blev omsat til nærvær og klarhed. Scenen stod visuelt stærkt og konkretiserede de skrevne ord helt enkelt. Den menneskelige længsel efter berøring.

Gennem instrukser, skrevet på små bånd, der klæbede sig til skærmen, blev jeg guidet igennem forskellige handlinger som f.eks. *Touch my hand* efterfulgt af kvindens hånd trykket imod plastikken. Jeg adlød og trykkede min hånd mod hendes. Jeg blev ført væk fra skærmen og hen foran et stort, hvidt klæde. Med hænderne afsøgte jeg langsomt det bløde stof og pressede det mod fladen bagved, hvorved en skjulte tekst åbenbarede sig for mig igennem stoffet. På lignende måder foldede tekst sig ud i hele rummet. Et bånd blev rullet ned af

væggen med nye instrukser. En låge blev åbnet og endnu en tekst afsløret. Tempoet var så tilpas hurtigt, at jeg hverken nåede at stille spørgsmål eller føle mig utryk men hele tiden blidt blev skubbet videre. Til sidst stod vi ansigt til ansigt. Kvinden omfavnede mig. Længe. Bagefter blev jeg igen sendt alene ud i de labyrintiske ganges mørke. Spørgsmålene om, hvad berøring betyder for mig hang i luften, mens jeg fysisk stadig kunne fornemme omfavnelsen og den taktile erindring om varmen fra kvindens hånd igennem plastikken.

Skelen mellem iscenesættelse og opførelse

Rummene i forestillingen var mange, og forskellige sanser var accentueret af performerne. Fælles var en stærk sanselig og deltagerorienteret tilgang. Det er oplagt at skelne mellem iscenesættelsen og opførelsen. Hvor iscenesættelsen er skabelonen, der skal sikre gentageligheden og strukturen, vil opførelsen variere fra aften til aften. Opførelsen kan med fordel ses, som hos den tyske professor og teoretiker Jens Roselt skriver, ikke som et objekt/værk, der fastslås men en begivenhed, der fuldbyrdes, i interaktionen mellem performere og publikum.

Publikum og performere befandt sig i et fælles æstetisk refleksionsrum, et sanseligt oplevelsesrum. Der var noget på spil for performerne, der aldrig helt kan forudsige publikums reaktioner, ligesom publikum til tider både skal forholde sig til performere og medpublikummer.

Opførelsen blev i høj grad farvet og bestemt af publikum. Iscenesættelsen blev holdt stramt, og hvert rum fremstod overskueligt og med åbenhed for interaktionen. Netop ved den stramme iscenesættelse lykkedes opførelsen ofte i de forskellige rum, jeg befandt mig i.

Mødet med de andre

En væsentlig faktor under denne opførelse var deltagelsen af en gruppe af yngre publikummer.

Jeg blev nærmest væltet omkuld af deres ærlige og nøgterne fortællinger og observationer af længsel, lyst, frygt. De tilførte en ungdommelig ligefremhed: flakkende, drømmende øjne og et engagement i forestillingens præmis, der var medrivende og berørende, men også til tider hensatte rummet i stille akavethed.

Det iscenesatte menneske

"Hver performer i huset er her som sig selv, og du opfodres til at deltage som den, du er", skriver Cantabile2 i deres program. Det er let at lade sig forføre af tanken. Især da flere scener er bygget op omkring en skarpt skåret personlig fortælling leveret af performeren, f.eks. om en alkoholiseret far eller angsten for at blive overfaldet. Ytringen om at performerne i huset "er her som sig selv", er effektiv som et iscenesættelsesgreb, der påvirker og måske ligefrem manipulerer og afvæbner publikum for at skabe den fiktionskontrakt, der skal til for, at interaktionen virker. Samtidig med at der insisteres på rollens og fiktionens fravær etableres subtilt, men tydeligt, et hierarki af roller i forestillingens univers.

Skarpt skel mellem publikum og performere

Performerne var klædt i ens kostume; den mørke kimono. Det skabte et klart skel mellem publikum og performer. Grebet bevirkede, at der kom en naturlig ledelse af rummet. Publikum afventede åbent udspillet og instrukser fra performeren i kimono.

Karaktertegningen var, med få undtagelser, meget skarp. Performerne formidlede deres budskaber og instruktioner tydeligt. Desværre blev nogle performere karikerede og overspillede, og da konstruktionen af scenen i høj grad afhang af performerens troværdighed, kammede nogle scener over og mindede om forcerede terapissessioner.

Den personlige fortælling blev brugt som et afsæt til at skabe et fortroligt rum og søge respons hos publikum gennem spørgsmål,

fysiske opgaver eller berøringer. Det kan ses som et ofringsritual, hvor performeren kommer med det første offer. I en mere kynisk optik kan man også se det som basal salgs- og påvirkningsteknik f.eks. følelsen af at være forpligtiget af gengældelse, når man får noget, her i form af performerens åbenhed og fortællinger. Uanset hvilken optik man ser det igennem, virker det efter intentionen, og i mange scener skabes der et fortroligt og intenst rum i al sin skrøbelighed.

Tilbud om en anden identitet

Navngivningen af publikum inden forestillingen går igang skaber en mulig distance til ens egen person, da man via sit publikumsnavn sættes i rollen som f.eks. Storm, Auburn eller Grass. Der er en vis selvmodsigelse i at opfordre publikum til at deltage som den, de er, og derefter udstyre dem med nyt navn og dermed en tydelig publikumsidentitet. Det peger samtidig på performerens roller og med henvisning til dramapædagogikken kunne man fristes til at sige at fremfor at "man deltager som sig selv", deltager man som A der spiller A1 mens B spiller B1.

Exit

Som i strukturen for en rites de passage samles publikum igen i sidste scene. Sluttableauet danses af Tiziana Fracchiolla og Anne Nyboe. Sammen genskaber de flygtigt stemninger, tematikker og bevægelseskvaliteter, jeg genkender fra flere forskellige rum. Det virker som en blid opsummering og en afrunding, der nænsomt sender publikum ud af døren. En mulighed for at afslutte besøget, afgive sit publikumsnavn og iklæde sig sit mindre sensible og sårbare jeg, inden den almindelige verden igen skyller ind over med støvregn, biler og gadelamper.

Som at se lykken gennem et kalejdoskop

Den individuelle sammenstyknings af sansninger og refleksioner var som at betragte lykken

gennem et kalejdoskop. Intet står rigtig klart, men skønheden viser sig i helheden.

Spørgsmålene trængte sig på, på en personlig og engagerende måde. Hvornår er det, de små øjeblikke af lykke opstår? Er det i det taktile møde, berøringen fra en elsket? Er det i mindet om et barns buttede fingre? I udforskningen af den største frygt og dermed måske også en erkendelse af, at frygten dækker over det, der kan gøre os lykkelige. Hvad sker der, når vi overlader styringen og kontrollen til andre og blot følger med? Kan vi overhovedet ændre vores histories gang? Åbenlyst bliver svarerne ligeså mange som antallet af publikummer, hvilket både bliver forestillingens svaghed og styrke.

Bevæget, sensibiliseret og eftertænksom forlod jeg Overformynderiet og *Lykkens Paradoks*. Selvom jeg vil sætte spørgsmålstegn ved muligheden for at fjerne roller og fiktion fra teatret, hjalp Cantabile2s insisteren på dette mig til at overgive mig til et overraskende og sanseligt møde med andre mennesker. Med en stram iscenesættelse, mange karismatiske og troværdige performere og et enkelt univers blev min aftens opførelse vellykket i sin balancegang mellem skrøbeligheden, alvoren og så, i mangel på kontinuerligt mod fra min side, muligheden for at flygte til en anden rolle.

Cantabile2. Spillested: Holmens kanal 20. 8.-26. oktober kl 16-22

Performere: Kaja Mærk Egeberg, Siri Facchini-Haff, Tiziana Fracchiolla, Thomas Leth, Sabrina Martin, Anne Nyboe, Karolina Pietrzykowska, Rasmus Malling Lykke Skov, Maria Stoyanova, Mette Kathrine Mortensen, Valdemar Schultz Andreasen, Mette Kathrine Mortensen, Merethe Christiansen, Marc Facchini, Asbjørn Olsen, Nina Essendrup

Universitet) med en BA i Dansens æstetik og historie og Dramaturgi (Aarhus Universitet). Hun har skrevet om dans og kunst bl.a. for Kunstforum (NO).

Sofie Mønster

Cand. mag. i Moderne kultur og kulturformidling (Københavns